

FILOZOFICKÁ FAKULTA
UNIVERZITY KARLOVY
V PRAZE

Český egyptologický ústav

V Praze dne 19. května 2016

POSUDEK DISERTAČNÍ PRÁCE

Autor: **Mgr. Pavel Král**
Název práce: **Krajina v zázemí asyrských metropolí**
Rozsah: **354 stran celkem, z toho: 191 stran textu, 15 stran bibliografie a zdrojů, 3 strany shrnutí, 145 stran příloh**
Posudek vypracoval: **doc. PhDr. Jana Mynářová, Ph.D.** (Český egyptologický ústav FF UK v Praze)

Předložená práce Mgr. Pavla Krále se tematicky týká vývoje osídlení v severoirácké oblasti v okolí Mosulu a to v dlouhodobé perspektivě. Doktorand uvádí (s. 2), že jeho cílem je „zachytit proměny krajiny v čase a vliv člověka na charakter daného regionu“. Z hlediska tematického tak tato práce reflektuje aktuální dění v oboru předovýchodní archeologie a je jistě ku prospěchu celého záměru disertační práce, že se její autor sám osobně zúčastnil archeologického výzkumu v uvedené oblasti.

I. Formální kritéria

	výborně	velmi dobře	dobře	dostatečně	nedostatečně
Vědecký aparát					
Jednotnost citací, bibliografie a poznámkového aparátu	☐	☐	☒	☐	☐
Citování použitých cizích myšlenek (dobrá vědecká praxe)	☐	☐	☐	☐	☒
Formální stavba práce					
Obsahové členění	☐	☐	☒	☐	☐

nám. Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1
IČ: 00216208
DIČ: CZ00216208

Tel.: 00420 221 619 611
Fax: 00420 221 619 618

jana.mynarova@ff.cuni.cz
<http://egyptologie.ff.cuni.cz/>

c/o Embassy of the Czech Republic
4, Dokki Street
Dokki-Giza
Arab Republic of Egypt
Tel.: 00202 33315257, 15297
Fax: 00202 3315257

Český egyptologický ústav

Formální členění (Obsah, nadpisy apod.)	☐	☐	☒	☐	☐
Popisky k tabulkám a obrázkům	☐	☒	☐	☐	☐
Jazyk					
Stručnost a srozumitelnost	☐	☐	☐	☒	☐
Ortografie, gramatika, diakritika	☐	☐	☒	☐	☐
Odborná terminologie	☐	☐	☒	☐	☐
Vzhled a přehlednost					
Layout, písmo	☐	☐	☐	☒	☐
Výběr a kvalita obrázků a dalších příloh (včetně tabulek a grafů)	☐	☒	☐	☐	☐

II. Obsahové hodnocení

	výborně	velmi dobře	dobře	dostatečně	nedostatečně
Struktura a členění práce					
Přehled předchozího bádání (popř. teoretické pozadí)	☐	☐	☐	☐	☒
Logická struktura textu a jeho prázánost	☐	☐	☒	☐	☐
Preciznost argumentace	☐	☐	☐	☐	☒
Práce s literaturou					
Rešerše a výběr odborné literatury	☐	☐	☐	☐	☒
Zohlednění relevantní literatury v argumentaci	☐	☐	☐	☐	☒
Kritické zhodnocení odborné literatury	☐	☐	☐	☐	☒

nám. Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1
IČ: 00216208
DIČ: CZ00216208

Tel.: 00420 221 619 611
Fax: 00420 221 619 618

jana.mynarova@ff.cuni.cz
<http://egyptologie.ff.cuni.cz/>

c/o Embassy of the Czech Republic
4, Dokki Street
Dokki-Giza
Arab Republic of Egypt
Tel.: 00202 33315257, 15297
Fax: 00202 3315257

Český egyptologický ústav

Metodologie

Formulace otázek a hypotéz	☐	☐	☐	☐	☒
Výběr pramenů	☐	☐	☐	☐	☒
Transparentnost kritérií výběru pramenů	☐	☐	☐	☒	☐
Přiznání možností a hranic práce s materiálem	☐	☐	☐	☐	☒

Výsledky

Jasná stavba hypotéz	☐	☐	☐	☐	☒
Zdůvodnění hypotéz	☐	☐	☐	☐	☒
Začlenění do stavu bádání	☐	☐	☐	☒	☐

Z hlediska formální stavby je práce členěna do deseti rozsáhlejších kapitol, které obsahově tvoří tři větší celky. Do prvního celku lze zařadit kapitoly 1–4, tj. *Úvod* (s. 1–9), *Geografie* (s. 9–15), *Prameny* (s. 15–26) a *Nástin sídlištního vývoje* (s. 26–99). Za ní následuje vlastní analýza, syntéza a interpretace získaných dat, srv. kapitoly 5–7, tj. *Analýza* (s. 99–110), *Syntéza a interpretace* (s. 110–185) a *Závěr* (s. 185–191). Práci doplňuje nezbytný aparát (kapitoly 8–10), tj. *Seznam použité literatury a pramenů* (s. 191–205), anglické *Resumé* (s. 206–208) a *Přílohy* (s. 209–354). Takto vystavěné obsahové členění je logické, nicméně za uvážení by jistě stála odlišná grafická úprava, v níž by jednotlivé hlavní kapitoly začínaly vždy na nové stránce. Takové uspořádání by bylo pro potenciálního čtenáře uživatelsky výrazně příjemnější. Z hlediska čtenáře se též jako velmi nevhodné ukazuje umístění všech ilustrací až do poslední části práce. Toto však může být způsobeno požadavky ze strany FF ZČU na formální uspořádání práce a nebylo by vhodné považovat je za nevhodné rozhodnutí autora. Zejména v případě pasáží, které se věnují uvedení do geografie a topografie vybraného regionu, by však bylo nesporně užitečné, umístit tato vyobrazení přímo do textu. Popisky k jednotlivým vyobrazením jsou však zvoleny dobře.

Za jeden z vážnějších problémů předložené práce považuji špatně zvolenou stylistiku. Autor bohatě užívá autorský plurál, ale z důvodu nedostatečného citování zdrojů (viz níže) není zcela zřejmé, kdy se jedná o přebírání názorů dalších badatelů a kdy jde o vyjádření vlastních

Český egyptologický ústav

tezí. Práce byla pravděpodobně dokončována v časové tísní, což zapříčinilo řadu prohřešků proti správné ortografii či gramatice (vč. chyb ve shodě podmětu s přísudkem, vynechávání písmen, potenciální vs. potencionální, jež vs. jenž atd.). Obecně však lze konstatovat, že jeho vyjadřování je zkratkovité, na mnoha místech příliš obecné a často se uchyluje k nic neříkajícím frázím. Tyto skutečnosti významným způsobem přispívají k obtížné četbě textu.

První část disertační práce (tj. kapitoly 1–4) provází značná zkratkovitost a odborná nedostatečnost. Autor se v této části snaží téma své práce zasadit do širšího geografického, chronologického a metodologického rámce, avšak ani jednu z těchto snad nedokáže dovést ke zdárnému konci. Jednou z nejslabších kapitol celé práce je kapitola úvodní. Právě z přehledu, který v této části své práce poskytuje čtenáři, jednoznačně vyplývá, že takto definované téma je mimo jeho schopnosti a dovednosti. Často se uchyluje k tvrzením, která nejsou vhodně vyargumentována a jako taková jsou značně zavádějící. Hned na první straně např. uvádí, že „krajinná archeologie je poměrně mladá vědní disciplína“ (s. 1, obdobně s. 16) a odkazuje na její rozvoj až po 2. světové válce. Takové tvrzení je však pro oblast předovýchodní archeologie více než zavádějící.¹ Právě v této oblasti má krajinná archeologie kvalitní tradici již v době před 2. světovou válkou a za zmínku stojí dodnes uznávané výzkumy pod vedením Roberta Braidwooda (University of Chicago) v oblasti Amúqu (1932–1938)² nebo H. Frankforta (University of Chicago) v dolním povodí Dijály (1930–1938),³ které však doktorand nezmiňuje.

Autor sám se kriticky staví k příliš rozsáhlému časovému vymezení, které – jak sám uvádí – „je však zcela účelné“ (s. 2). Ačkoli se výběr tak širokého časové rozpětí, sahajícího od neolitu až po islámské období, sice může na první dojem jevit jako logický, přináší s sebou řadu rizik, které však doktorand nebere v potaz. Z hlediska oponentky je jedním z těchto rizik především nevyváženost pramenů pro takto dlouhý časový úsek a s tím spojená nevyváženost kvality a kvantity jejich zpracování.

Za značně problematickou považuje oponentka i nejednotnost přepisů názvů jednotlivých lokalit. Je pochopitelné, že celý problém je složitější, ale existují standardní příručky (např.

¹ Na což sám autor upozorňuje v oddílu 3.2.

² Srv. zvl. R. J. Braidwood, *Mounds in the Plain of Antioch. An Archaeological Survey* (OIP 48), Chicago 1937; R. J. Braidwood – L. S. Braidwood, *Excavations in the Plain of Antioch I: The Earlier Assemblages Phases A-J* (OIP 61), Chicago 1960; R. C. Haines, *Excavations in the Plain of Antioch II: The Structural Remains of the Later Phases: Chatal Hüyük, Tell Al-Judaidah, and Tell Tayinat* (OIP 95), Chicago 1970; vše dostupné na <https://oi.uchicago.edu/research/publications/oriental-institute-publications-oip> (18. 5. 2016).

³ Na které v letech 1957–1958 navázal výzkum T. Jacobsena, R. McC. Adamse a F. Safara („Diyala Basin Archaeological Project“), srv. R. McC. Adams, *Land Behind Baghdad: A History of Settlement on the Diyala Plains*, Chicago 1965 (dostupné na https://oi.uchicago.edu/sites/oi.uchicago.edu/files/uploads/shared/docs/land_behind_baghdad.pdf, 18.5. 2016).

Český egyptologický ústav

RGTC, *TAVO* apod.),⁴ které by autorovi nepochybně ulehčily tento nesnadný úkol. Z textu vyplývá, že jsou obvykle používány české podoby, jež byly zavedeny v *Encyklopedii starověkého Předního východu* (J. Prosecký a kol., Praha 1999), avšak tyto nejsou dodržovány vždy a v mnoha případech není ani autorem při přepisu sledována jejich logika. Pro čtenář-laika může tato nesystematičnost znamenat zásadní problém při identifikaci konkrétních toponym.

Poněkud nepochopitelný je autorův argument, že „cizí způsob zápisu je zachován pouze u speciálních akkadských termínů vztahujících se ke krajině, neboť jejich počestěním by došlo k deformacím ohrožujícím přesnost jejich významu“ (s. 8). Na tomto místě pravděpodobně dochází ke smíšení dvou odlišných záležitostí – transkripce akkadského (či spíše klínopisného, protože v textu jsou uváděny i sumerské výrazy) slova a jeho významu. Český jazyk však disponuje zcela standardizovaným způsobem zápisu klínopisných textů (akkadských i sumerských). K určení přesného významu daného slova naopak slouží standardní slovníky, z nichž však autor neuvádí ani jediný!⁵

Z obsahového hlediska však zásadní prohřešek představuje autorův postoj k problematice chronologie. Autor sice přiznává (s. 8), že případné sjednocování chronologie je problematické, avšak více se tomuto problému nevěnuje. Pro historická období akceptuje tzv. střední chronologii a zcela ignoruje rozsáhlý diskurs, který je této problematice věnován zejména v posledních dvaceti letech. Na skutečnost, že se v problematice chronologie historických období neorientuje poukazuje mj. skutečnost, že jeho jediným zdrojem je popularizační (byť z obsahového hlediska vynikající monografie M. van de Mieroopa).⁶ Zcela tak ignoruje výsledky bádání, které jsou pro 3. tisíciletí př.n.l. spjaté zejména s projektem *ARCANE. Associated Regional Chronologies for the Ancient Near East and the Eastern Mediterranean*,⁷ zatímco pro 2. tisíciletí př.n.l. poskytuje detailní pohled řada publikací

⁴ *RGTC* = Répertoire géographique des textes cunéiformes; *TAVO* = Tübinger Atlas des Vorderen Orients; srv. též S. Parpola – M. Porter, eds., *The Helsinki Atlas of the Near East in the Neo-Assyrian Period*, Chebeague Island – Helsinki 2001.

⁵ Srv. zvl. W. von Soden, *Akkadisches Handwörterbuch I–III*, Wiesbaden 1981; M. T. Roth et al., *The Assyrian Dictionary of the Oriental Institute of the University of Chicago*, Chicago 1956–2010 (<http://oi.uchicago.edu/research/publications/assyrian-dictionary-oriental-institute-university-chicago-cad>, 18. 5. 2016) či alespoň zkácenou podobu J. Black, A. George, N. Postgate, *A Concise Dictionary of Akkadian. 2nd (corrected) printing* (SANTAG 5), Wiesbaden 2013. Neznalost pravidel transliterace akkadsky psaného textu do češtiny dokládají i konkrétní přepsané výrazy, např. „ālu“ (pro *ālu*, s. 77), „kapru“ (s. 78), „isit(t)u“ (s. 78) apod., neboť zavedeným pravidlem je přepisování akkadských výrazů v kurzívě.

⁶ Autor však odkazuje pouze na její české vydání z r. 2010 a nikoli její anglický originál (M. van de Mieroop, *A History of the Ancient Near East: ca. 3000–323 BC*, Malden 2007).

⁷ Srv. zvl. M. Lebeau (ed.), *Associated Regional Chronologies for the Ancient Near East and the Eastern Mediterranean*, Vol. I: *Jezirah* (ARCANE I), Turnhout 2011; E. Peltenburg (ed.), *Associated Regional Chronologies for the Ancient Near East and the Eastern Mediterranean*, Vol. II: *Cyprus* (ARCANE II), Turnhout

Český egyptologický ústav

spjatých s projektem *SCIEM 2000*.⁸ V případě chronologie prehistorických období správně uvádí v současnosti hojně diskutované schizma, vzniklé novou kalibrací C¹⁴ dat. Zároveň však vychází z údajů jediné publikace M. Rothmana (2002), věnované lokalitě Tepe Gaura. Ve své práci ale používá pouze stará, nerevidovaná data a argumentuje tím, že tato jsou uváděna „ve většině klíčových publikací“ (s. 8). Takový přístup je však v kvalifikační práci typu disertační práce nejen nevhodný, ale i nepřipustný. Datace jednotlivých vrstev představuje pro další analýzy jeden z klíčových bodů, na jehož základě doktorand interpretuje historický vývoj v daném regionu. Navzdory skutečnosti, že si je vědom značné problematičnosti svého přístupu, postupuje jednodušší cestou a ignoruje současný stav bádání. Jeho závěry to tak klade do značně problematického světla. Vysvětlení, že tímto způsobem se postupuje i v dalších publikacích není dostatečné a tuto jeho argumentaci jistě nepochybně snižuje i fakt, že neuvádí ani jediný příklad tohoto postupu. Autorova periodizace tak prakticky vychází z dnes již značně zastaralé publikace *Archaeological Sites in Iraq* z r. 1970. Tento katalog by však měl sloužit pouze jako výchozí bod pro další, zásadním způsobem revidovanou dataci, kterou ale autor neuvádí. Jako nepravdivé lze chápat autorovo tvrzení, že „pro podrobnější členění totiž nemáme dostatek informací. Některé archeologické výzkumy a průzkumy pochází z 1. poloviny 20. století a snahy o převod jejich datací by často byly na úkor jejich přesnosti“ (s. 9).

Kapitola 2, která seznamuje čtenáře s geografii a charakterem příslušného regionu, odhaluje další nešvary, jakých se autor dopouští i v dalších částech textu. K určité zkratkovitosti a selektivnosti textu, které vedou k nepřesnostem a často i zmatečným tvrzením, přibývá zásadní problém v neschopnosti správně citovat použitou literaturu. Oponentka do značné míry ponechává stranou skutečnost, že doktorandem uváděné zdroje jsou velmi omezené a upozorňuje na tento fakt pouze v těch nejzásadnějších případech, které mohou vést k následně chybné analýze a interpretaci zkoumaného materiálu. Autor však v této (a následujících částech své práce) nesprávně cituje encyklopedická hesla uvedená v již výše zmíněné *Encyklopedii starověkého Předního východu* (J. Prosecký a kol., Praha 1999), na kterou

2013; W. Sallaberger – I. Schrakamp (eds.), *Associated Regional Chronologies for the Ancient Near East and the Eastern Mediterranean History & Philology (ARCANE III)*, Turnhout 2013; U. Finkbeiner, M. Novak, F. Sakal, P. Sconzo (eds.), *Associated Regional Chronologies for the Ancient Near East and the Eastern Mediterranean, Vol. IV: Middle Euphrates (ARCANE IV)*, Turnhout 2015; M. Lebeau (ed.), *Associated Regional Chronologies for the Ancient Near East and the Eastern Mediterranean, Arcane Interregional, Vol. I: Ceramics (ARCANE IR I)*, Turnhout 2014. O projektu *ARCANE* se zmiňuje v souvislosti s problematikou periodizace velmi zkratkovitě (s. 9), a to bez jakékoli snahy vzít výsledky výše uvedeného bádání v potaz.

⁸ Srv. zvláště H. Hunger – R. Pruzsinszky (eds.), *Mesopotamian Dark Age Revisited* (Contributions to the Chronology of the Eastern Mediterranean 6), Wien 2004; R. Pruzsinszky, *Mesopotamian Chronology of the 2nd Millennium B.C.: An Introduction to the Textual Evidence and Related Chronological Issues* (Contributions to the Chronology of the Eastern Mediterranean 22), Wien 22 a následující diskusí zvl. v časopise *Akkadica*.

nám. Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1
IČ: 00216208
DIČ: CZ00216208

Tel.: 00420 221 619 611
Fax: 00420 221 619 618

jana.mynarova@ff.cuni.cz
<http://egyptologie.ff.cuni.cz/>

c/o Embassy of the Czech Republic
4, Dokki Street
Dokki-Giza
Arab Republic of Egypt
Tel.: 00202 33315257, 15297
Fax: 00202 3315257

Český egyptologický ústav

odkazuje jako na monografický celek. Na hesla uvedená v *Reallexikon der Assyriologie*⁹ již odkazuje správně. V této souvislosti je třeba také zmínit nevhodnost citování výše uvedené encyklopedie, která má popularizační povahu, v disertační práci. Zatímco pro stanovení pravidel transkripce cizích jmen do češtiny může sloužit jako vhodná pomůcka, jako základ odborné diskuse je zcela nevhodná a to nejen z důvodu, že neobsahuje žádné další odkazy na literaturu a doktorand je tak zcela závislý na interpretaci daného fenoménu jiným autorem, jenž byl nepochybně velice svázán encyklopedickou povahou svého hesla. Na tomto místě je vhodné konstatovat, že zejména *Reallexikon der Assyriologie* jistě poskytuje základní údaje ke studované problematice, avšak doktoranda by měl odkázat a pomoci mu, aby se lépe zorientoval ve standardních publikacích neencyklopedického charakteru. Tento krok však v práci P. Krále chybí. Obdobně jako v dalších částech své práce se i v této kapitole P. Král uchyluje k frázím, prostřednictvím kterých se odvolává na výsledky prací dalších badatelů či odborníků, avšak jejich práce necituje. Absence zdrojů však představuje zcela zásadní nedostatek, který poukazuje na autorovu neschopnost kvalitní vědecké práce.

K nejslabším částem celé předložené práce patří kapitola 3, tj. *Prameny*. Na tomto místě je třeba konstatovat, že z obsahového hlediska je tato část zcela nedostačující. Autor postupuje selektivně, neuvádí důvody, které ho vedou k výběru konkrétních zmíněných lokalit, neumí pracovat se zdroji, prakticky ignoruje původní výkopové zprávy, ale svá tvrzení nekriticky přejímá z publikací encyklopedické (a v mnoha případech popularizační) povahy. Např. odd. 3.1 *Archeologické výzkumy lokalit* je tak věnována pouze jedna strana textu! Jako zcela nepochopitelný se jeví autorův přístup k transkripci názvů jednotlivých lokalit, který vystupuje do popředí zejm. v oddílu 3.2. Na tomto místě (s. 17) doktorand uvádí, že práci se zdrojem – kterým je výše uvedený přehled archeologických lokalit – „ztěžuje skutečnost, že je psaný nevokalizovanou arabštinou“. Toto tvrzení sice může být pravdivé, ale rozhodně to není skutečnost, kterou by měl doktorand používat jako výmluvu, neboť toto je zcela standardní způsob zápisu arabštiny. Na základě konzultací s arabistou by tak byl schopen i spolehlivě stanovit přesné čtení názvů jednotlivých lokalit a nikoli je pouze odhadovat (vše s. 17)! V oddíle 3.3 se pak doktorand věnuje projektům, které jsou v současné době v uvedeném regionu realizovány. Autor sice jako příklad uvádí trojici projektů, avšak jedná se jen o zlomek z celkového počtu v současnosti probíhajících projektů¹⁰ a stejně jako v dalších případech neuvádí, na základě jakých kritérií zvolil do výběru právě a pouze tyto tři projekty. Absence zdrojů a základní neznalosti pojednávaného tématu jsou průvodním jevem také oddílu 3.4, tj. *Písemné prameny*. Je více než s podivem, že jediným pramenem, na který autor poukazuje v souvislosti využitelností písemných pramenů pro studium asyrské krajiny je jeho

⁹ Srv. Unger 1938; Postgate 1972–1975; týž 1976–1980; Nissen 1976–1980; Reade 2000; Radner 2006; Streck 2007a, týž 2007b.

¹⁰ Srv. zvl. K. Kopanias – J. MacGinnis – J. Ur, *Archaeological Projects in the Kurdistan Region in Iraq*, The Directorate of Antiquities of Kurdistan (<http://nrs.harvard.edu/urn-3:HUL.InstRepos:14022526>, 18.5.2016).

Český egyptologický ústav

vlastní dosud nepublikovaná stat¹¹ a to i navzdory skutečnosti, že sám autor zmiňuje, že „písemné prameny představují velice širokou a pestrou skupinu zdrojů“ (s. 21). Z kvantitativního hlediska autor vyzdvihuje do popředí zejména období novoasyrské a jmenovitě texty „z posledního století fungování asyrského impéria“ (s. 21, srv. též s. 67). Je tedy více než s podivem, že jako „nejnovější kompletní edici“ (s. 21) uvádí řadu *RIMA*, která však není ani kompletní, ani nejnovější. Autor sice odkazuje na 1.–4. svazek této řady, avšak posledně zmiňovaný svazek 4 nikdy nevyšel tiskem! Nejnovějším svazkem řady, tj. *RIMA* 3,¹² je svazek vydaný v r. 1996. Zřejmě z neznalosti odborné literatury ponechává zcela stranou navazující řadu *RINAP*, která obsahuje právě edici textů z autorem vyzdvihovaného závěrečného období asyrských dějin.¹³ Obdobně jako další oddíly i tato část vykazuje značnou zkratkovitost a neschopnost či nevoli autora citovat zdroje či příliš obecnými konstatováními.¹⁴ Běžně se zde tak setkáváme se spojeními jako „největší pozornost asyriologů přitáhl tzv. charránský census. O jeho pravém účelu se dlouho vedly diskuse.“ (s. 22). Bez uvedení odkazů na tuto diskusi však takové tvrzení nemá příslušnou vypovídací hodnotu. Jako příklad nadměrného zjednodušování lze uvést hned první odstavec oddílu 3.5 *Ikonografické prameny*, ve kterém doktorand uvádí své tvrzení, že „ikonografických pramenů pro nejstarší období, tedy pro pravěk a starověk, mnoho nemáme“, přičemž v následující větě pokračuje sdělením, že „krajina jako součást ikonografických vyobrazení se ve větší míře vyskytuje až od novoasyrského období“ (s. 23). Toto spojení však evokuje závěr, že novoasyrské období nebylo součástí starověku! Za problematické vyjádření lze považovat také autorovo tvrzení, že „určitá manipulace s fakty byla v mezopotamské civilizaci nejspíš přirozená. Zdá se tedy, že asyrské reliéfy nejsou pro nás moc přínosné.“ (s. 23).¹⁵ Doktorand zde projevuje základní neznalost asyrských reálií a vývoje asyrského umění. To, co on sám chápe jako „manipulaci s fakty“, musíme zasadit do kontextu královské ideologie a vývoje

¹¹ Král v tisku.

¹² K. Grayson, *Assyrian Rulers of the Early First Millennium BC II (858–745 B.C.)* (RIMA 30), Toronto 1996.

¹³ Srv. H. Tadmor – S. Yamada, *The Royal Inscription of Tiglath-Pileser III (744–727 BC) and Shalmaneser V (726–722 BC), Kings of Assyria* (RINAP 1), Winona Lake 2011 (právě tento svazek byl původně koncipován jako autorem zmiňovaný díl RIMA 4); A. K. Grayson – J. Novotny, *The Royal Inscriptions of Sennacherib, King of Assyria (704–681 BC), Part 1* (RINAP 3/1), Winona Lake 2012; A. K. Grayson – J. Novotny, *The Royal Inscriptions of Sennacherib, King of Assyria (704–681 BC), Part 2* (RINAP 3/2), Winona Lake 2014; E. Leichty, *The Royal Inscriptions of Esarhaddon, King of Assyria (680–669 BC)*, Winona Lake 2011. Svazky *RINAP* 2 [G. Frame, *The Royal Inscriptions of Sargon II, King of Assyria (721–705 BC)*], *RINAP* 5/1–2 [J. Novotny – J. Jeffers, *The Royal Inscriptions of Ashurbanipal (668–631 BC), Aššur-etel-ilāni (630–627 BC) and Šin-šarra-iškun (626–612 BC), Kings of Assyria, Part 1 / Part 2*] jsou prozatím v přípravě.

¹⁴ Srv. např. „Jedná se však spíše o ojedinělou záležitost a více takových informací nacházíme až v textech středoasyrského a zvláště novoasyrského období.“ (s. 21) či „spojitost s hospodářstvím nalezneme také u některých právních textů.“ (s. 22).

¹⁵ Srv. však např. metodologicky přínosnou studii N. F. Miller – P. H. Jones – H. Pittman, *Sign and Image: Representations of Plants on the Warka Vase of Early Mesopotamia*, University of Pennsylvania Scholarly Commons, Philadelphia 2015 (http://repository.upenn.edu/penn_museum_papers/2, 18. 5. 2016) s odkazy na další literaturu.

Český egyptologický ústav

výzdobného schématu.¹⁶ Zásadní nedostatky znalosti odborné diskuse prokazuje též v případě propojení mezopotámské glyptiky, kdy jediným odkazem na literaturu je česky psaná populárně-naučná (a převážně obrazová) monografie J. Součkové z r. 1979. Oddíly 3.6 *Snímky Corona*, 3.7 *Letecké fotografie* a 3.8 *Současné satelitní snímky* mají obdobný – spíše technický – charakter. Jejich koncepce a obsah jsou lepší než předchozí části 3. kapitoly, byť ani zde se doktorand nevyhnul zásadním problémům. Jako nejzásadnější prohřešek zde spatřuji opět nedostatek odborné literatury k pojednávaným tématům a to nejen obecněji zaměřeným na problematiku satelitního snímkování a letecké fotografie, ale zejména k tématům, která jsou pro další diskusi v předložené práci zásadní.¹⁷ Za problematice považují doktorandův přístup k leteckým fotografiím ve vlastnictví „British School of Archaeology in Iraq“. V této souvislosti uvádí, že „letecké fotografie z jara 1955, které by pro nás byly užitečné, neboť lze na nich vidět pozůstatky novoasyrských kanálů v okolí Mosulu, online bohužel nejsou. V současnosti je vlastní British School of Archaeology in Iraq“ (s. 25). Na tomto místě odkazuje na práci J. Ura (Ur 2005: 318). Skutečnost, že materiál není dostupný online nelze akceptovat jako důvod jeho ignorace. „British Institute for the Study of Iraq“, jak se bývalá „British School of Archaeology in Iraq“ nazývá již od r. 2007,¹⁸ je charitativní organizací, která na základě žádosti badatelům běžně poskytuje svolení ke studiu archivních materiálů, které jsou u ní uloženy. Absenci analýzy výše uvedených fotografií v předložené práci tudíž považuji za její zásadní nedostatek.

Kapitola 4, jež nese označení *Nástin sídlištního vývoje*, je z hlediska vnitřního členění jednou z povedenějších. Její struktura je logická a postupuje od obecnějších trendů ke konkrétním

¹⁶ Doktorandovi doporučuji seznámit se alespoň se základními díly věnovanými vývoji mezopotámského umění, zvláště se zřetelem na problematiku novoasyrského umění. Z novějších prací srv. zvl. I. J. Winter, *On Art in the Ancient Near East*, I–II (CHANE 34/1–2), Leiden – Boston 2010, příp. J. Cheng – M. H. Feldman (eds.), *Ancient Near Eastern Art in Context. Studies in Honor of Irene J. Winter by her Students* (CHANE 26), Leiden – Boston 2007.

¹⁷ Mezi jinými je zapotřebí zdůraznit především absenci následujících studií: T. J. Wilkinson, *Archaeological Landscapes of the Near East*, Tucson 2003; T. J. Wilkinson – M. Gibson – M. Widdell, *Models of Mesopotamian Landscapes: How small-scale processes contributed to the growth of early civilizations* (BAR IS 2552), Oxford 2013; T. J. Wilkinson, *Wetland Archaeology and the Role of Marshes in the Ancient Middle East*, in: F. Menotti – O. Sullivan (eds.), *The Oxford Handbook of Wetland Archaeology*, Oxford 2012, 121–139; též, *Hydraulic Landscapes and Irrigation Systems in Sumer*, in: H. Crawford (ed.), *The Sumerian World*, New York – London 2013, 33–54. K obecnějším pojednáním zejména N. Kouchoukos – T. J. Wilkinson, *Landscape Archaeology in Mesopotamia: Past, Present, and Future*, in: E. C. Stone (ed.), *Settlement & Society. Essays Dedicated to Robert McCormick Adams* (Ideas, Debates, and Perspectives 3), Los Angeles 2007, 1–18; A. R. Beck – G. Philip, *The Archaeological Exploitation of Declassified Photography in Semi-arid Environments*, in: W. S. Hanson – I. A. Oltean (eds.), *Archaeology from Historical Aerial and Satellite Archives*, New York – Heidelberg – Dordrecht – London 2013, 261–278 či N. Galiatsatos – T. J. Wilkinson – D. N. M. Donoghue – G. Philip, *The Fragile Crescent Project (FCP): Analysis of Settlement Landscapes Using Satellite Imagery*, Williamsburg 2009.

¹⁸ Což doktorand pouhým převzetím z práce J. Ura, která vyšla v r. 2005, nemohl zjistit.

Český egyptologický ústav

obdobím a to se zvláštním zřetelem k dále pojednávanému regionu. Doktorand však potenciál takto velice dobře vystavěné struktury ani zdaleka nevyužívá, neboť zde opět – stejně jako v předchozí kapitole – převažují obecné fráze a selektivní výběr dat.¹⁹ Právě v této části je také zřetelná absence schopnosti doktoranda kriticky přistupovat k publikovanému materiálu a často přebírá obecná tvrzení z publikací encyklopedické povahy (zejm. J. Prosecký a kol. 1999). Názory ostatních badatelů necituje. V úvodu své práce zmiňuje, že tato kapitola je „prostý nástin historického vývoje“ (s. 4). Takový přístup je však pro kvalifikační práci typu disertace nedostačující. Zde je nutno podotknout, že spíše než o ucelené a analytické pojednání o historickém vývoji daného regionu se jedná o narychlo sepsané poznámky, které nevykazují žádné kritické zhodnocení a měly by tak spíše sloužit jako výchozí prvek k dalšímu studiu odborné literatury. Na s. 47 odkazuje na problematiku „4.2 ka BP event“, avšak opět ignoruje veškerou sovisející diskusi.²⁰ Celá kapitola má výrazně kompilační charakter a neobsahuje žádné nové poznatky či interpretace, což dobře ilustruje např. oddíl 4.4.4.1 *Podoba asyrského venkova*, který je prakticky celý založený na excerpce studie F. M. Falese (Fales 1990).

Kapitola 5, tj. *Analýza*, přináší v první řadě stanovení zásad pro vyhodnocování satelitních snímků. Obdobně jako u předchozích kapitol i tato vykazuje logickou vnitřní strukturu, avšak poprvé až v této kapitole lze identifikovat vlastní přístup doktoranda ke studované tematice, byť primárně ve formě deskripce jednotlivých jevů. Jednotlivé pravděpodobné lokality jsou identifikovány prostřednictvím kódů, které vycházejí z anglické terminologie (s. 100–101)²¹ a je pouze na škodu, že celá práce nebyla psána v anglickém jazyce. Doktorand by si tím výrazně usnadnil další práci, neboť uvádí, že výsledky svého výzkumu hodlá v budoucnosti publikovat „patrně v angličtině“ (s. 101, pozn. 350) a zároveň by se tak vyhnul mnohdy složité problematice přepisů jednotlivých toponym do češtiny. Jako poněkud problematická se jeví doktorandova snaha o dataci vybraných jevů a sám autor si je tohoto omezení do značné míry vědom – „někdy lze dataci cest vytušit na základě pravděpodobnosti určitých předpokladů, zejména z relativní chronologie“ (s. 104). Příliš nápomocná není ani hlavní doktorandova příručka, tj. publikace *Archaeological Sites in Iraq*, jejíž omezení jsou ve vztahu k dataci, umístění a identifikaci studovaných lokalit zásadní do té míry, že mohou přinášet podstatné nepřesnosti ovlivňující celkové závěry.

¹⁹ K počátkům asyrských dějin cituje v zahraniční odborné literatuře výhradně obecněji koncipovanou práci van de Mieroopa a to navíc pouze její český překlad z r. 2010 (s. 38).

²⁰ Srv. přehledně např. F. Höflmayer, *Dating Catastrophes and Collapses in the Ancient Near East: The End of the First Urbanization in the Southern Levant and the 4.2 ka BP Event*, in: L. Nigro (ed.), *Overcoming Catastrophes* (ROSAPAT 11), Roma 2014, 117–140. Ačkoli uvádí obdobný jev také „v Egyptě, egejské oblasti, Palestině a údolí Indu“, tak pro tyto oblasti neudává žádné prameny.

²¹ Obdobně i pro komunikace (viz s. 105) či zavlažovací systémy (s. 106).

Český egyptologický ústav

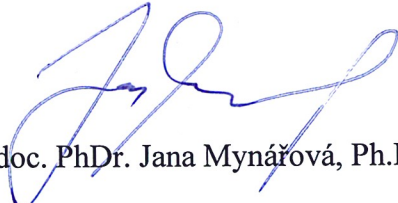
Syntéza a interpretace, tj. kapitola 6, je naplněna „snahou je nalézt a interpretovat určité struktury, pravidelnosti, podobnosti a hromadné jevy. Také je tu prostor pro konkrétní čísla a kvantifikace.“ (s. 6). Obdobně jako předchozí kapitola i tato má spíše technickou povahu a deskriptivní charakter. Autor zde nicméně prokazuje, že je schopen identifikovat jednotlivé lokality a další jevy a poskytnout k nim základní údaje o jejich časovém a prostorovém zařazení. Oponentka by však uvítala rozsáhlejší poznámkový aparát a to zejména v souvislosti s mnohdy nejistou datací sledovaných jevů. Z metodologického hlediska považuji za problematickou zejména však část věnovanou vývoji počtu sídel (6.2.1.1, s. 155–158). Autor se sice pokouší kvantifikovat měnící se počet sídel, avšak není vůbec zřejmé, zdali bere do úvahy i různou délku zkoumaných období, zvláště zmiňuje-li již paleolitická či mezolitická sídliště na straně jedné a post-asyrské osídlení na straně druhé.

V části věnované závěrům (kapitola 7) shrnuje P. Král výsledky svého bádání, přičemž těžiště jeho práce spočívá především v šesté kapitole. Závěry jsou uspořádány logicky a na tomto zbývá pouze souhlasit s autorem předložené práce, že „bylo by dobré ve zkoumání tohoto regionu pokračovat Ideální by samozřejmě bylo provést terénní průzkum vybraných míst či oblastí“ (s. 191). Aktuální bezpečnostní situace v regionu však tento výzkum v současné době vylučuje.

Souhrnné hodnocení disertační práce

Ačkoli samotné téma předložené disertační práce disponuje značným potenciálem, její provedení nespĺňuje nároky, které jsou obvykle kladeny na tento typ kvalifikační práce. Její velká část má výrazně kompilační charakter a navzdory logické struktuře je doktorandova práce nedostačující. Zejména v těchto částech se ukazuje jeho nedostatečná orientace v oboru předovýchodní archeologie. Doktorand je ve svých tezích příliš zobecňující a selektivní, přičemž není schopen obsáhnout pojednávané téma do příslušné hloubky. V analytických částech sice prokazuje, že se orientuje v základních dovednostech, avšak je otázkou, zdali je toto pro doktorskou disertační práci dostačující. Je zřejmé, že doktorand dokončoval práci v časové tísní, což se odráží v ortografii a gramatice. Dle mého názoru tedy předložená práce P. Krále nespĺňuje požadavky kladené na disertační práci a k obhajobě ji tudíž nedoporučuji.

Navržená známka: **neprospěl**

doc. PhDr. Jana Mynářová, Ph.D.